

Betül DAĞDEVİREN

Yüksek Lisans Mezunu, İnönü Üni., bdagdeviren29@gmail.com, Malatya-Türkiye

ORCID: 0000-0002-3327-4564

Yüksel GÖĞEBAKAN

Prof. Dr., İnönü Üni. Güzel Sanatlar ve Tasarım Fak., yuksel.gogebakan@inonu.edu.tr, Malatya-Türkiye

ORCID: 0000-0003-1144-1744

RESİMSSEL ANLATIM BAKIMINDAN PSİKANALİZ VE GESTALT GÖRSEL ALGI KURAMININ DÜŞSEL MEKÂN OLUŞUMUNA ETKİSİ VE RESİM SANATINA YANSIMALARI ⁸

Özet

Bu çalışmada; psikoloji ve resim sanatı arasındaki uyum ve her iki yaklaşım arasındaki bağlantılar konu alınmıştır. Bu kapsamda psikolojinin belirli bir alanı olan psikanaliz ile resim sanatı arasında bir bağ kurularak, disiplinler arasındaki bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışma, her iki alandaki çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgilerin, literatür taraması yöntemi kullanılarak, kendi aralarında ilişkilendirilmesiyle oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, psikanalizin resim sanatına yansımaları ve sanatçıların bilinçaltında var olan duygularının eserlere yansımalarını ele almaktır.

Sigmund Freud'un çalışmaları üzerine kurulmuş olan Psikanaliz Kuramı, bilinçaltında var olan duygulara bağlı olarak gelişmiş ve birçok alanda etkisini göstermiştir. Kendinden sonra gelen düşünürleri ve sanatçıları da etkileyen Freud, resim sanatının gelişimine ve bu kapsamda üretilen eserlerin arka planının ortaya konulmasına da büyük katkı sağlamıştır. Buna bağlı olarak bilinçaltında varlığını sürdüren duygular ve yaşantılar, sanatçıların eserlerine yansiyarak büyük etkilere ve gelişmelere yol açmıştır. Psikanalizi sanatla birleştiren Freud, sanatçıların da bilinçaltında var olan duygu ve düşüncelerini eserler aracılığıyla ortaya konmasını sağlamıştır. Aynı zamanda dış dünyadan alınan gerçeklikler, bilinçaltında şekillenerek resim sanatında bireyselleşmeye ve özgünlüğün ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Freud'un etkilendiği sanatçıların eserlerine ait sanatsal yorumlar, bilimsellik kazanmış, sanatçının dış dünyadan almış olduğu veriler bilinçaltında şekillenerek bir dışavurum meydana getirmiştir. Buna bağlı olarak da algılama duyuma bağlı olarak gerçekleşmiştir. Evrendeki varlıklar ve toplumsal gerçeklik yaşam şartlarına bağlı olarak görsel algılama sayesinde kendini göstermiştir. Görsel algılama ve duygu yoluyla algılanan soyut ve somut kavramların tamamı, bireylerde ve toplumlarda farklı çağrışımlar uyandırmış, bu sebepten dolayı bireylerin yaşam alanlarında algılama biçimlerini ve düşlerini ön plana çıkarmıştır. Diğer taraftan psikolojiye bağlı olan Gestalt kuramı da bireylerde farklılık göstererek, görsel algılamayı etkilemiştir. Çalışma kapsamında her iki kuramın resimsel anlatım bakımından mekân oluşumuna etkisi resim sanatı üzerinden irdelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Psikanaliz, Gestalt,-Görsel Algı Kuramı, Duyum-Algı, Resim Sanatı

⁸ Bu çalışma, Prof. Dr. Yüksel Göğebakan'ın danışmanlığında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat Dalı'nda yürütülmüş olan "Resimsel Anlatım Bakımından Düşsel Mekânda Evler ve Doğa İzlenimleri" isimli yüksek lisans tezinin bir bölümünden oluşturulmuş olup, İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2016-04 nolu proje ile desteklenmiştir.

THE EFFECTS OF PSYCHANALYSIS AND GESTALT VISUAL PERCEPTION THEORY ON THE FORMATION OF IMAGINARY SPACE AND ITS REFLECTIONS ON PAINTING IN TERMS OF PAINTING EXPRESSION

Abastract

In this study, the harmony between psychology and painting and the connections between both approaches are discussed. In this context, by establishing a link between psychoanalysis, which is a specific field of psychology, and the art of painting, it has been tried to ensure the integrity between the disciplines. The study was tried to be created by associating the information obtained from various sources in both fields with each other by using the literature review method. The aim of the study is to deal with the reflections of psychoanalysis on the art of painting and the reflections of the artists' subconscious emotions on the works.

The Theory of Psychoanalysis, which was founded on the work of Sigmund Freud, developed depending on the emotions existing in the subconscious and showed its effect in many areas. Freud, who also influenced the thinkers and artists who came after him, also contributed greatly to the development of the art of painting and to reveal the background of the works produced in this context. Accordingly, the emotions and experiences that continue to exist in the subconscious have been reflected in the works of the artists and have led to great effects and developments. Combining psychoanalysis with art, Freud enabled artists to reveal their subconscious emotions and thoughts through works. At the same time, the realities taken from the outside world were shaped in the subconscious and contributed to the individualization and the emergence of originality in the art of painting. Artistic interpretations of the works of the artists Freud was influenced by gained scientific status, and the data that the artist received from the outside world was shaped in his subconscious and created an expression. Accordingly, perception is based on sensation. The beings in the universe and the social reality have manifested themselves through visual perception depending on the living conditions. All of the abstract and concrete concepts perceived through visual perception and senses have evoked different connotations in individuals and societies. For this reason, it has highlighted the perceptions and dreams of individuals in their living spaces. On the other hand, Gestalt theory, which is dependent on psychology, also affected visual perception by showing differences in individuals. Within the scope of the study, the effect of both theories on the formation of space in terms of pictorial expression was examined through the art of painting.

Keywords: Psychoanalysis, Gestalt-Visual Perception Theory, Sensation-Perception, Art of Painting

1. Giriş

Duyu yoluyla algılanan mekânlar ve varlıklar, geçmişten günümüze kadar her bireyde ve toplumda özellikle de bunlardan yola çıkarak uygulama yapan sanatçılarda farklı çağrışımlar uyandırmıştır. Duyular aracılığıyla algılanan mekânlar ve imgeler, bilinçaltında şekillenerek bireyin duygularını etkilemiş ve eserler aracılığıyla resimsel yüzeylerde farklı ifadeler bulmuştur. Psikanalizin ortaya çıkmasına bağlı olarak, bu yaklaşımın, bilinçaltını ve iç dünyasını resimlerine yansıtan sanatçıların bireysel sanatsal ifadelerinin yanında, sanat akımları üzerinde de önemli derecede etkisi olmuştur. Bilinçaltının yansıdığı eserlerde sanatçılara ve onların geçmiş yaşantılarına dair izler her zaman varlık göstermiş ve bu eserler sanatçının bilinçaltının incelenmesinde yol gösterici olmuştur. Ortaya koymuş olduğu eserlerde sanatçılar, her ne kadar gerçek yaşamda yer alan ve olgusal yapıya sahip nesnelere ele alıp onları imgeleme dönüştürseler de diğer taraftan da yaşam içerisindeki olgulardan yola çıkarak düşsel aleme yönelmeleridir. Bu düşsel alem, sanatçıların zihinlerinde şekillenen imgelemenin onun düşsel bir noktaya taşınmasıyla ilintilidir. Psikolojiye ait olan düşsellik, hayatın her alanında kendini gösterdiği gibi sanat alanında da önemli bir yere sahip olmuş, sanat eserinin oluşumuna katkı sağlamış ve sanatsal özgünleşmeyi de beraberinde getirerek psikolojik durumun bir yansıması haline gelmiştir.

Her dönemde içinde bulunulan dünyanın yansıtılmasında sanat önemli bir ifade biçimi olmuştur. Çağdaş sanat akımları içerisinde sanatçılar belirli kurallara bağlı kalmadan, estetik kaygı gütmeyen, bilinçaltındaki imgeleri eserlerine yansıtılmışlardır. Bu çalışmada, Gestalt ve Görsel Algı kuramına değinilerek, Freud'un Psikanaliz Kuramı incelenmiş, bu iki kavramın, sanat ve sanatçılar üzerindeki etkileri irdelenmiştir. Çağdaş sanat içerisinde Sembolizm, Ekspresyonizm ve Sürrealizm akımları incelenmiş, bu sanat akımları içerisinde ruh haliyle oluşturulan eserler incelenip, bilinçaltının yaratıcılık üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın amacı; savaşın, teknolojinin ve ruh halinin oluşturduğu olumsuzluklar sanatçıları etkileyerek, bilinçaltıyla duyguların ön plana çıktığı eserlere ve akımlara etkileri üzerinde durulmuştur. Yaşanan bu olumsuzlukların sanatta özgünleşmeye ve önceki dönemlerde eserlerde görünen doğa taklitçiliğinin yerini, yeni sanat akımları üzerindeki yaratıcılığa ve bilinçaltındaki imgelere bıraktığı bilgisine ulaşılmıştır.

2. Psikanaliz ve Gestalt Görsel Algı Kuramının Düşsel Mekân Oluşumuna Etkisi

2.1. Freud ve Psikanaliz: Bilinçaltının Doğuşu

Psikolojinin en önemli alt dallarından biri olan psikanaliz biliminin kurucusu olan Avusturya doğumlu nörolog Sigmund Freud, sadece kendi dönemini değil kendinden sonra yaşanan süreci de önemli ölçüde etkileyen bir bilim insanıdır. Yaklaşımlarıyla sadece 20. yy. insan psikolojisini değil ortaya koymuş olduğu görüşlerle sanatını, felsefesini vb. birçok alanını etkilemiştir. Psikanalizin kurucusu kabul edilen Sigmund Freud, araştırmacı kimliğiyle ve yapmış olduğu çalışmalarlarıyla daima yeni bir keşif ortaya koymuş ve birçok alanı etkileyen bir kişilik olmuştur. Psikanaliz insanların bilinçaltını incelemek ve ruhsal problemlerini tedavi etmek için kullanılan bir yöntem olmasının yanı sıra insan psikolojisinin yanında toplumsal yaşamın tüm alanlarını da etkileyerek yeni keşiflere neden olmuştur. Freud'un ortaya koymuş olduğu bu kuramda ruh ve çözümleme en belirgin zemini oluşturmuştur. Felsefe sözlüğünde Psikanaliz; “ Özel olarak Freud'un düşünce çalışma ve eserleriyle birleştirilen ruhsal tedavi anlayışı, genel olarak da Breuer ve Freud' un 1880 ve 1890'lı yıllardaki araştırma ve düşüncelerinden çıkan psikoloji akımı” (Cevizci, 2000, s. 716) olarak anlatılır.

Psikanaliz kuramındaki asıl amaç, insan ruhunu ve problemlerini ele alarak çeşitli denemeler ve araştırmalar sonucu tedavi yolu bulunmasıdır. Temel yaklaşımı ise, 19. yy'da insanların yaşamış oldukları problemlerin ve olayların bırakmış olduğu olumsuz etkileri azaltılmaya çalışmaktır (Schultz, vd., 2002: 498). Freud Psikanalizi bazı sinir hastalıklarında tedavi yöntemi olarak uyguladığı bir metottur. Bilinçaltını inceleme metodudur. Psikanaliz, ruhsal dünyada oluşan unsurları ele alarak ayrı ayrı incelemektedir. Bilinçaltıyı ruh dünyasının bir özü gibi kabul eder (Özgü, 1994, s.29).

Psikanaliz ruhsal dünyada var olan tüm olaylara ve yaşanmışlıklara bir sebep aramaktadır. Ruhsal yaşamda bastırılan tüm duygular ve istekler, psikanalizle bastırılmış olan duyguların bilinçli olarak kontrol edilmesini ve zararsız hale getirilmesini amaç edinmiştir. Psikanaliz, sadece ruhsal çözümleme olarak algılansa da, birçok alana olduğu gibi sanat alanına da çok büyük katkıda bulunmuştur. İnsan üzerine ortaya konulan bu ruhsal çözümleme belki de en çok sanatçıları etkilemiştir. Psikanalizin ortaya çıktığı dönemlerde sanatçılar eserlerine yeni bir bakış açısı kazandıracağını ve sanatlarının psikanalizden besleneceğinin farkındadırlar. Freud'un klasik dönem eserlerine ilgi duymuş ve incelemiş olması da, onun da psikanaliz ile sanat arasında bir ilişkilendirmenin kurulabileceğinin farkında olduğunu göstermektedir. Psikanalizi sadece ruh bilimi olarak görmek yerine, onu, tüm alanların sorularına cevap verebilecek bir bilim olarak görmüştür (Parman, 2007, s. 7). Psikanaliz ve sanat arasındaki ilişki sanatçıyı anlama ve çözümlemede yol gösterici olmuştur. İnsanların yaşamış olduğu ruhsal problemler onları çeşitli hastalıklara iterken, sanatçıların bilinçaltında varlığını sürdüren tüm yaşanmışlıklar eserlerde yaratıcılığı ortaya çıkarmıştır. Bazı sanatçılar ise bastırılmış olduğu düşlerini eserlerine yansıtılmışlardır. Fakat unutulmamalıdır ki psikanalitik kuramın, kendinden önce de din, mitoloji ve gündelik konularda da yer aldığı görülebilir. Freud'un kuramının yaygınlaşması sonucunda sanatçıların eserlerinin tam anlamıyla bilimsellik ve özgünlük kazandığını söylemek mümkündür.

Onun içindir ki psikanalitik düşünce, Sembolistler, Sürrealistler ve Ekspresyonistler tarafından yoğun olarak kullanılmıştır. Sanatçılar yaratmış oldukları ürünlerini dönemin şartlarına bağlı olarak, iç dünyalarında gerçekleştirdikleri kuramlara bağlılıkla gerçekleştirmişlerdir. Bu kuram sayesinde sanatçılar iç dünyalarına dönüp, kendilerini analiz

ederek eserlerinde duygularını ön plana çıkarmışlardır. İşte bundan dolayıdır ki Sigmund Freud 20. yy. sanatının gelişiminde ve ilerlemesine büyük katkı sağlamıştır. Özellikle yaratıcılık ve sanatçıdaki yaratıcılık süreçleri üzerinde durmuş, bu süreci yakından izlemiş ve sonrasında da sürece dayalı ürünün ortaya çıkmasına yönelik yaklaşımlarda bulunmuştur. Sanatsal yaratı sürecini inceleyen Freud, “Yaratıcı Yazarlar ve Gündüz Düşleri” adlı makalesinde konuya ait oldukça önemli yaklaşımlarda bulunmuştur. Bu makalesinde çocuğun yaratıcılığıyla kurmuş olduğu oyun ile sanatçının düşleri ve hayalleri arasında bir bağlantı kurmuştur (Freud, 1999, s. 126-127).

Kuşkusuz psikanalizin önemli bir kısmını oluşturan hususlardan bir diğeri ise “düş” kurmaktır. Burada kurmak ile görmek arasında bir ayrım olduğunu da belirtmek gerekir. Nitekim “düş görmek” uyku halindeyken istem dışı olarak meydana gelirken, “düş kurmak” ise bireyin farkında olduğu ve uyanık olduğu durumlarda, bilinçli bir şekilde meydana gelir. Kelime anlamı olarak düş: “Uyurken zihinde beliren olaylar ve düşünceler bütünü ‘rüya’ olarak tanımlanırken bir diğeri ifadede ise “gerçek olmayan şey, umut” olarak tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Görülen düşlerde gerçeklik daha fazla iken, kurulan düşlerde gerçekliğe daha az rastlanır. Bu kavramların oluşması da bilinçaltının aktivitesidir. Düş kurma ise her zaman gerçekten uzaklaşma veya dışına çıkma isteğidir. Belki de hiçbir koşula bağlı olmadan gerçekleşmesi mümkün olmayan oluşumlardır. Düş kurmak gerçeklerden kaçış yoludur. Kurulan düşlerde kural- lar, sınırlar ve engeller yoktur. Sınırsız özgürlük hâkimdir ve istenilen dünya istenilen şekilde biçimlendirilir. “Doyuma ulaşmayan her birey düş kurar. Bastırılmış istekler, düşlerle doyurulur. Arzular düşlemlerin itici gücüdür ve gerçeklik dünyasından kaçış yerleridir. Düş kurma hep aynı biçimde başlar. Yakınındaki nesneden kaçır ve uzaklaşır. Ötededir ve bir mekânda yer alır (Bachelard, 1996, s. 199). Düş oluşumunda yaşam biçimi, özlemler, umutlar, çevre ve kültürel etkiler oldukça etkili olup, buna bağlı olarak gelişir ve yenilenir. Düşler gerçeklerden beslenir ve erişemediği gizli olan derinliklere ışık tutar. Bir başka deyişle düşler, bilinçaltında gizli olan, baskıya uğrayan ve törpülenmiş düşünceleri yansıtır (Freud, 2014, s. 62). Düşler her ne kadar aşırı ve bayağı olsa da, bilinçaltındaki düşüncelerin ortaya çıkması olarak bilinir. Kişinin ruhsal durumu ve gizli olanın açığa çıkması ön plandadır. Kişinin ruhsal durumu ve gizli olanın açığa çıkması ön plandadır. Tatmin olmayan arzular düş kurma gereksinimini ortaya çıkarır ve yerine gelmemiş olan her şeyi imgelem yoluyla düşlerde gerçekleştirir. Birey gerçekte olmayan ve gerçekleşmesini istediği olguları düşleyip düzelterek gerçekleştirir. “Bazı düşler bir sürenin ardından terk edilip yerini başka bir düşe bırakılıyor; bazıları ise varlığını sürdürmeyi başarıyor, gelişime uğrayıp uzuyor ya da hayat şartlarında ki değişime uyum sağlıyor” (Freud, 2014, s. 25). Eserleri düşselliğe dayanan sanatçılar, nesnelere veya figürleri gerçekçi bir biçimde işleyip, düşsel mekânlar oluşturarak çeşitli eserler ortaya koymuşlardır. Gerçekliği düşsellikle bütünleştirip, kompoze ettikleri mekânlarla düşselliği birleştirmişlerdir.

2.2. Gestalt ve Görsel Algı Kuramı

Gestalt; 1940’lı yıllarda Fritz Perls, Lavra Perls ve Paul Goodman tarafından geliştirilmeye başlanmıştır. İlk zamanlar adı konusunda bazı belirsizlikler yaşanmasına karşın, Wertheimer, Koffka ve Kohler gibi psikologların yapmış olduğu algı çalışmaları, Gestalt adının verilmesinde etkili olmuştur (Daş, 2018, s. 19). Gestalt genel anlamıyla “Biçim, tamamlama, bütünleştirmedir. Gestalt Terapi de kullanıldığında bireyin bütünleşmesini ve yarım kalmışlıklarının tamamlanmasına katkı sağlamaktadır. Gestalt kuramına göre; bütün, parçaların toplamından farklı bir anlama ifade eder. Birey, var olan bütünü parçalarını ayrıştırarak değil, onu bir bütün halinde algılar” (Daş, 2018, s. 21). Aslında bu bir algılama biçimidir. Algılama ise insan ve çevresindeki iletişimin temelini oluştururken kişinin cinsiyetine, eğitimine, yaşına, yaşadığı ortama, beklentilerine ve kültürüne göre değişiklik gösterir. Nesnel dünyadaki duyular, algı yoluyla öznel bilince aktarılarak bellek aracılığıyla iletişim haline geçer (Çağlayan vd., 2014, s. 168-169). Duyuma bir anlam katıldığı zaman algı oluşur. Algılamayla ilgilenen psikologların, öğrendikleri ilk şey algının bir örgütlenme biçimi olduğudur. Bir örgütlenme aracılığıyla alınmış olan duyular derlenip toplanarak, bir anlam kazanır. Gestalt algı psikolojisi üzerine geliştirilen bir teoridir. Bu teoriye göre, düşünme ve sezinleme bir algılama süreci olup, gözlemlene aynı zamanda keşfetmek olarak kabul edilir. Yaşama yüklediği anlamlar kişinin iç dünyasını yansıtmaktadır (Arkoñaç, 2003, s. 393).

Algılama Gestalt kuramıyla direkt bağlantılı olup, algılamanın bireye ve bulunduğu koşullara bağlılığından dolayı, her bir uyarıcıya göre değişik şekillerde yorumlanacağı savunulmuştur (Beyoğlu, 2015, s. 333-340). Gestalt kuramcıları algının, görmekten çok daha fazlası olduğunu savunmuşlardır. Duyu organlarımız sayesinde algıladığımız nesnelere, veriler aracılığıyla daha ileri gider. Kuramın öncülerinden Wertheimer, uyarıcıların bir aradayken ne şekilde gruplanıp, nelerin yapılacağını belirlemiştir. Algının örgütlenmesine yardımcı ilkeler mevcut olup, bunlardan ilki, Şekil-Zemin ilişkisidir. Algılamanın tamamı şekil ile zemin ilişkisi içerisinde bir gelişme gösterir ve bu ilişki, birbirine bağlı olarak anlam kazanır. Bir diğer ilke olan Benzerlik Yasasına göre; birbirine yakın olan nesnelere algısal bir bütünlük oluştururlar. Bu kapsamda biçim, renk vb. gibi özellikler ile birbirine benzer olan nesnelere, birlikte algılanırlar. Yakınlık yasasına göre de, birbirine yakın olan nesnelere bir bütün halinde olarak, sesler ve dağınık şekiller ise küme olarak algılanmaktadır (Ulusoy, 2015, s. 247). Tamamlama yasasına göre ise; “Bir nesnenin tümü görülmesi de, o nesnenin tümü görünüyormuş gibi algılama tam olur” (Cüceloğlu, 2016, s. 124). Duyular yoluyla algılanan düzensiz varlıkları biz tam olarak algılar ve zihnimiz yardımıyla şekilleri tamamlayabiliriz. Devamlılık yasasında ise algı durumu; “Algı alanında bulunan ve aynı yönde giden birimlerin birbiriyle ilişkili görünme eğilimidir” (Ulusoy, 2015, s. 248). Kısaca algı alanında bulunan ve aynı yönde giden biçimleri ve şekilleri kümelendiririz. Gestalt psikologlarının yasalarının tümünü kapsayan yasa ise Pragnanz yasasıdır. Bu yasa Gestalt Psikolojisinin temel ilkesi olmuştur. Kolaylığın, basitliğin ve bütünlüğün tam olması, Pragnanz yasasının temel ilkesidir (Senemoğlu, 1997, s. 247).

Ana Britanica Gestalt kuramını şu şekilde ifade etmektedir;

Max Wertheimer, Kurt Koffka ve Wolfgang Köhler gibi Gestalt kuramcıları algı örgütlenmesini öğrenilen ilişkilerin sonucu olarak görmeye yanaşmıyorlardı. Basit duyumların örgütlenmiş algılar oluşturduğunu kabul etmekle birlikte, algının deneyimin temeli olduğunu, insan deneyiminin öğelerin bir araya gelmesinden çok, örgütlenmiş bütünlüklere (Gestalt) oluşturduğunu öne sürüyordu. Zihin bir şekilde küçük boşlukları mantıksal bir bütün oluşturacak bir biçimde doldurur. Gestalt Kuramına göre, bir şeklin arka planında algı üzerinde önemli etkisi vardır. Algıdaki arka plan etkisine en basit örnek, aydınlık-karanlık karşılıdır. Uyarının parlak görünmesi yalnızca kendisine değildir. Çevresindeki uyarıya da bağlıdır. Aynı gri kare koyu fon üzerinde daha siyah görünür. Algının en çarpıcı özelliklerinden biri de, uyarının özelliklerinin sürekli değişmesine karşın nesnelere değişmez görünme eğilimindedir (Aydın, 1992, s. 27).

Gestalt Psikolojisinde, şeklin algılanması için şekil-zemin, benzerlik, yakınlık, tamamlama ve devamlılık yasaları ile şeklin algılanmasında bu koşullara ihtiyaç vardır. Bu koşulların oluşması için belirli ilişkilerin meydana gelmesi gerekmektedir. Gestalt bu özelliklere bağlı olarak görsel tasarımda etkisini göstermiş ve çeşitli alanlarda görsel algıya bağlı etkinliğini sağlayabilmeyi amaç edinmiştir. Bu teori ile görsel algı, sanatçıların ürettiği eserler üzerinde etkin bir teori olmuştur. Bundan dolayıdır ki Gestalt psikolojisinin çağdaş görsel sanatlar alanında etkisi oldukça büyüktür. Almanya’da kurulan Bauhaus Okulu ile Gestalt kuramı ayrı konularla ilgilenmesine rağmen bütünleşmiştir. Bugün ki temel-tasarım ilkelerinin oluşmasına katkı sağlamıştır. Bauhaus okulunun sanatçıları, Gestalt teorisinin ortaya koyduğu şekillerden yararlanmışlar ve bu yasaları eserlerine yansıtılmışlardır. Kısaca görsel algı ile temellenmiş olan Gestalt kuramı, sanatçıların eserleri üzerinde etkili ve belirleyici olmuştur. Gestalt psikolojisi ile sanatçıların yaşamışlıkları ve doğa ile ilgili var olan tüm gerçeklikleri duyu organları aracılığıyla algılar ve algıladıkları tüm gerçekleri düşünüp zihinsel süzgeçinden geçirerek bilinçaltında var olan gerçeklikleriyle tekrar yorumlamışlardır. Bu durum sanatçıların, duygularını ve zihinde var olan imgelemlerini harmanlamalarıyla, yaratım sürecini gerçekleştirmelerine neden olmuştur.

Görsel algının gerçekleşmesindeki en önemli duyu organı olan göz, ilk olarak görmeyi ve odaklanmayı sağlayarak insan zekâsını devreye sokar. Bunun için bakmak değil, önemli olan görmektir. Görsel algılamayla bireyin psikolojik durumu sanat eserlerinde kendini ifade edebilme özgürlüğüne ulaşmış ve yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmıştır. Görsel algılamanın meydana gelmesinde bireyin zekâsını ve bilgisini bilinçli olarak kullanması gerekmektedir. Nasıl gördüğünden ziyade kendi içerisinde ne anlama geldiğini sorgulamalıdır. Görsel algılama her insanda farklı nitelikler taşıyabilir. İnsanların dış dünyadaki gözlemleri, yaşayış biçimleri ve kültürleri buna bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Örneğin; bir sanatçının bulunduğu ortamı algılayıp gözlemlemesi diğer insanlarınkinden farklı olabilir. Görsel sanatçıların evrende bulunan ne varsa gözlemleyip algılar ve algıladıklarını kendi iç dünyalarında ayrıştırıp, yorumlayıp resimlerine yansıtırlar (Beyoğlu, 2015, s. 335-336).

Görünen nesnelere duyu yoluyla beyne iletilir. İletilen duyular bilinç ve bilinçaltında önceden tutulan bilgilerle birleşir. İletilen nesne tanınır ve tanınmamış olur. Böylelikle bilinçte duyu verileri yorumlanmaya başlar ve görsel algı oluşur.

3. Psikanaliz Kuramı ve Gestalt Görsel Algı Kuramının 20.yy Sanatına Yansıması

Psikanalizin öncüsü olan Freud, klasik dönem eserleriyle ilgilenen ve sanatla alakalı az yazan bir düşünür olsa da, asıl amacının, psikanaliz yöntemiyle sanat yapısından çok sanatçı çözümlemesinin önemini ortaya koymak olduğunu göstermiştir. Psikanaliz kuramı modern sanatın gelişmesine ve ifade özgürlüğünün sanata yansıtılıp ilerlemesine katkı sağlamıştır. 20. yy. sanatında sanatçı düşüncesi önemsenmiş ve oluşan bu kişisel düşüncelere sanat eserlerinde yer verilmiştir. Psikoloji ve sanat yapıtları arasındaki ilişki, 20. yy. sanatıyla birlikte özgürlük ve özgünlüğü ön plana çıkarmıştır. Böylelikle sanat, sanatçının düşünce dünyasının ürünü ve onun duygularının dışavurumu olmuş ve sanat eserleriyle oluşan sembolik bir dil haline gelmiştir.

Sanat eserleriyle sanatçının arasında yaşantısal bir ilişki vardır. Bir kişi veya sanatçı, bir esere veya kendine ait olan esere baktığında, esere yansıyan duygusal ifadelerden etkilenir. Bu durum, bilinçaltından gelen yansımaların bilinçli olarak algılanmasıyla ilintilidir. Bir miktar kendilik bir miktar da yabancılik hissederek (Güney, 2011, s. 37). Sanat-sal yaratı süreçlerinde yaratıcılığın, düşüncenin, bilinçaltının ve düşlerin harekete geçtiği dönemler olmuştur.

3.1. Sembolizm

Sembolizm sanat akımı 19. yy'ın sonlarına doğru edebiyat alanıyla birlikte gün yüzüne çıkmıştır. 1886 yılında Şair Jean Moreas, Natüralizm ve Realizm akımlarını reddeden bir "Sembolist Makalesi" yayımlayarak akımı başlatmıştır. Moreas akımın öncülerini Charles Baudelaire, Paul Jalery ve Stephane Mallarme olarak açıklamıştır (Hodge, 2021, s. 82).

Realistlere ve Empresyonistlere tepki olarak ortaya çıkmış olan Sembolizm akımı, bu iki akımın tersine, iç dünyadan yansıtılan yazınsal ve düşünsel bir akımın görsel ifade biçimi olmuştur. Devam eden araştırmalar sayesinde, bilinçaltında hiç dokunulmamış alanlarda yeni biçimler elde edilmiş ve bu biçimlere sanat eserlerinde yer verilmiştir. Düş-düşsellik, geçeklik-gerçekdışı ve fantastik konular eserlerde yer almıştır (Cassou, 1999, s. 30). Bu akımın sanatçıları sanat eserlerinde, bireysel ve sezgisel duyguyu ifade ediyorlardı. Sembolizm terimi, düşselliğin ve sezgilerin olduğu her resim için kullanılırdı. Delacroix, renklerin ifadesi kadar, dışavurumcu olabilmenin önemini vurgulayarak fikrin gelişmesini sağladı. Sembolist sanatçılar, somut dünyadan uzaklaşarak, iç dünyalarına dönüp fikirlerini/düşlerini eserlerine yansıtırlar. Melankoli, kâbuslar, düşler, acı ve umutsuzluk bu akımın başlıca temaları arasında yer alırken, bazı sanatçılar ise yalnız resimler yapmışlardır (Farthing, 2012, s. 338). İçe dönüp, duygularını ve bilinçaltındaki fikirlerini gerçeklikten uzaklaşarak, öz benliklerini resimlerine yansıtmışlardır. Sembolistlerin yenilikçi gücü düşür. Düş kurmak yaratıcılığın başlangıcı olarak kabul edilebilir. Sanatçılar, kendi gücünü kullanarak kişisel özgünlüğü oluşturmayı amaç edinmişlerdir (Cassou, 1999, s. 8). Sembolizm akımına mensup her sanatçısının kendine özgü bir tavrı vardı. Belirli bir olayın izini taşımasa da her birinin kendine özgü yazgısı, çalışmalarında kendini gösteriyordu. Sembolizm bu noktada Romantizm akımına benzemektedir. Kısaca Sembolizm Romantizmin tamamlayıcısı veya devamı olarak da görülebilir.

Sembolizm, bilimsel ve teknik topluma, özellikle de yeni keşfedilen fotoğrafçılığın buluşlarına karşı çıkarak, madde karşısında tinselliğe öncelik vereceklerdir. Bu nedenle, Sembolizm yandaşları, bilinci canlandıran güçlere başvurdu; maddenin ve fizik tarafından yönetilen yasaların egemenliğine karşı savaşım verirken algıyı, düşselli, dile getirilmemiş olanı yardıma çağırıyorlar (Cossou, 1999, s. 30).

Yaşamları ve içinde var olan tüm gerçeklikleri, imgelem ve hayal gücüyle bir araya getirdiler. Sanatçılar fantastik ve simgesel varlıklar dünyasını, görmenin sınırlarını aştığı ütopyik ve gerçekte erişemediği her şeyi resmettiler. Ruh-sal durumlarının yansımasına önem gösterdiler. Çeşitli renkler ve yer yer ürkücü ışıklarla içsel durumlarını görsel imgelelere dönüştürmüşlerdir. Sembolist sanatçılar, kendinden önceki akımları reddederek, yeni akımlara da yön gösterici olmuşlardır. Bu akıma dahil olan sanatçılar belirli bir konuya ve biçime bağlı kalmadan, karşı çıktıkları akımların do-

ğalıcı yorumlarına tepki olarak, simgeler aracılığıyla düşüncelerini düşsel bir biçimde eserlerine yansıtmışlardır (Krause, 2005, s. 82).

Sembolizm, 1885-1902 yılları arasında en verimli dönemini geçirmiştir. Akıma hâkim olan kavramlarda yalnızlık ve soyutlama ön planda olmuş, sanatçıların duygu ve düşünceleri, simgesel ve düş gücünün özgürlükleriyle eserlerin oluşmasında belirleyici olmuştur. Sanatçıların ağır basan düşsel zenginlikleri, sınırsız özgünleşmeyi ve evreni yeniden keşfetmeyi ortaya çıkarmıştır. Evrende var olan her şeyin yüzeysel görünümünün dışında, kendi öz benlikleriyle algıladıklarının daha derin anlamları olduğunu sanat eserlerinde ifade etmişlerdir.

Sembolizmin sanatçılarından biri olan Odilon Redon'un (1840-1916), gizemli ve yaratıcı fikirleri resimlerine konu olmuştur. Çocukluğundan beri resim eğitimi alan sanatçı, çok sayıda baskı resim çalışmaları yapmıştır. Redon iç dünyasının yansıdığı eserleri, izleyiciyi bilinçaltı yolculuğuna çıkarmış, düş ürünü eserler, iç dünyasının bizzat yansıması sayılmıştır. Redon "yürek duyarlılığının gizli ve gizemli yasalarına, kısır açıklamalardan medet ummadan, uysallıkla boyun eğenlere sesleniyorum ben" (Cassau, 1999, s. 126) derken çalışmalarının düş ürünü olduğunu ifade etmeye çalışmıştır.

Görsel 1. Odilon Redon, "Ağlayan Örümcek", 1881, Dokuma Kağıt Üzerine Odun Kömürü, 49,5x37,5 cm, Özel Koleksiyon, Hollanda.

Redon'un eserleri, hayal gücünden ve düş dünyasının karanlık ve olağanüstü figürlerini resmettiği için, bilinçaltının sentezi olarak ifade edilmiştir. İçsel dünyası, sanatının ruhunu temsil etmektedir. Melankoli, kasvetli manzaralar ve bulanık gökyüzü eserlerinin temaları arasındadır. Sıra dışı eserlere sahip olan sanatçı; "zihnin bilinçaltını temsil eden birbirinde kopuk düşsel öğelerle Sürrealist düşünceyi meydana getiren, rüyaya benzeyen imgelerin resmini yapıyordu" (Farthing, 2012, s. 339).

Yaşamının sonlarına doğru, Redon'un çalışmalarındaki karamsarlık, yerini renklere bıraktı. Özellikle çiçek resimlerinde renkleri ön plana çıkararak, neşeli resimler ortaya koydu.

Görsel 2. Odilon Redon, “Tepegöz”, 1914, Karton üzerine yağlıboya, 65,8x52,7 cm, Kröller Müller Müzesi, Otterlo, Hollanda.

Çalışmalarında, katıksız düşü ve gerçeğe yakın fantastik öğeleri yorumladı. Öyle ki bitkinin bir yüze dönüşmesi onun sanatında doğaldır. Redon bu konuda şunları söyler: “En gerçek dışı yaratılarıma yaşamın yanılması verme yeteneğimi kimse elimden alamaz” (Cassau, 1999, s. 126). Duygularını her zaman merkeze alan sanatçı, alışılmışın dışında olan eserleri ile her zaman önem kazanmıştır. Eserlerindeki gizemli tavır her daim varlığını sürdürerek, düşü ve bilinçaltına yönelmiştir. “Freud’un evcilleştirmeye uğraştığı bilinçaltının canavarlarına kapıyı ardına kadar açmıştır” (Cassau, 1999, s. 128). Çalışmalarında ölü bir kafaya bakan duvar, hüznü yas çanı çalan bir maske, bilinçaltının derinliklerini yansıtan anlam yüklü eserlerdir. Her zaman hayalin, düşün, karamsarlığın ve fantastiğin peşinden gitmiştir. Yaşantısının sonuna kadar gerçeküstü resimleriyle, düşselliğin ressamı olarak kalmıştır.

3.2. Ekspresyonizm

Ekspresyonizm, bir grup sanatçının toplanması ve geleneksel olandan kurtulup, iç dünyayı, çizgi ve renkler aracılığıyla yansıtmayı istemeleri ile başlamıştır. 20. yy’da kendini hissettiren, insanları olumsuz olarak etkileyen gelişmeler ve olaylar, Ekspresyonizm akımını beslemiş, tüm bu olumsuzlukların sanatsal üretime dönüşmesi akımı şekillendirmiştir. “Kendilik; en açık anlamda, herhangi bir şeyin gerçeğidir. Biçimi karşısına alması da bu yüzdendir” (Hançerlioğlu, 2016, s. 268). Ekspresyonizm, sanatçının kendi duygularını, nesnelere ve doğayı bizzat ifade ettiği bir sanat akımıdır. Bu akım nesnelere ve doğayı genel olarak betimlemeye karşı çıkmış ve öznel olarak kendi iç dünyasındaki gerçekliği yansıtmayı amaç edinmiş, gerçeği tekrarlamayı reddetmiş ve yeni bir gerçeklik yaratmıştır. “Dışavurumcu sanatçı, resmini yaptığı nesnede, figürde ya da doğada var olan determinist ilişkileri bozar; kendini geliştirmek üzere onları varlığına katar. Ardında tuvale yansıttığı yalnızca kendi izleridir” (Acar, 2007, s. 51).

Bu akımın sanatçıları güzellik kaygısı yaşamadan çirkinliği gizlemeden hayatı yansıtmayı amaç edinmişlerdir. Hiçbir estetik kaygı yaşamadan hayatın içinde var olan her şeyi kendi hisleriyle tuvallerinde betimlemişlerdir. Ekspresyonizm’in olduğu döneme denk gelen toplumsal hadiseler, acılar ve hüznler akıma mensup sanatçıların resimleri içinde kendini göstermiştir. Fırça vuruşları ve renkler bir anlatım aracı olarak sanatçının duygularını yansıtmıştır. Dışavurumcu sanatçılar, doğayı duyguları aracılığıyla resmedip hayallerini yansıtarak, yeniden yaratma ve canlandırma yoluna girmişlerdir. Renk, biçim, his ve sembollerle üretmenin gerçeklik olduğu görülmektedir. Ekspresyonist sanat akımı, kendini gösteren sanatsal bir gerçeklik olarak kabul edilmektedir. 20. yy. boyunca Dışavurumculuk, Soyut Dışavurumculuk, Yeni Dışavurumculuk gibi başlıklar altında çeşitli gruplaşmalardan söz edilebilirken, bu gruplaşmalar içindeki sanatçı-

ların hemen hiç birinin bir diğerine benzememesi de Dışavurumculuğun doğasına ilişkin bir durumdur (Antmen, 2008, s. 34).

Bu yüzyılda Sigmund Freud'un Psikanaliz kuramı büyük yankı uyandırmış, ortaya koyduğu buluş sayesinde insanın bilinçaltı, bir evren olarak görülmüştür. Freud, klasik dönem sanatına ilgi duyarken, bu dönemki sanatçılar ve sonraki sanatçılara da yol gösterici olmuştur. Freud'un kuramları sanatçıda, bazen bilinçdışına inmek bazen de onu direk etkileyerek sanatının içerisinde kendine yer edinmesini sağlamıştır.

Freud çağdaşı sayılan Ekspresyonist akımıyla doğrudan ilgilenmemiş; fakat kuramları, akımın sanatçıları fazlasıyla etkilemiştir. Freud'un etkisine ve öğretilerinin doğrudan aktarılmasına Sürrealizm'de rastlanmaktadır. Bu kurum, sanatçının karşısındakini analiz etmesinde aydınlatıcı olmuştur. Freud ve sanat kavramının kendini Sürrealizm akımıyla gösterdiği düşünülmektedir. Ekspresyonizm akımında mutluluğu kendi iç dünyalarında bulma düşüncesi hayal kırıklığıyla sonuçlanmış ve Sürrealizm akımıyla birlikte yeniden ortaya çıkan psikolojik bozukluklar, tüm ayrıntılarıyla yeniden gün ışığına çıkmıştır.

Die Brücke ve Der Blaue Reiter gibi gruplar, Ekspresyonizm'i daha da etkin hale gelişmesine katkı sağlamıştır. 1905 yılında kurulan Die Brücke'ün kurucuları arasında Ernst Ludwig, Eric Heckel, Emil Nolde, Kirchner ve Karl Schmidt Rottluff gibi sanatçıları saymak mümkündür. Bu grubun en belirgin özelliği, özüne inilmiş şekillerin kullanımı ile deforme edip, var olan kurullarla red edilmiş mekanlar yaratmaktır. Figürleri deforme edip canlı renkler kullanarak resimlerini betimleyen Kirchner, insanın yaşamış olduğu toplumdaki uzaklaşma, yabancılaşmasından kurtulacağını savunmuştur. Kurulan bu grup zamanla birbirinden uzaklaşan sanatçılardan dolayı 1913 yılında dağılmıştır.

Der Blaue Reiter (Mavi Biniciler) 1911 yılında oluşan bir grup olup, Franz Marc, Kandinsky ve Paul Klee en önemli sanatçıları arasındadır. Amaçları resimlerinde duygularını ön plana çıkarıp, soyut resme yönelmeleriydi. Doğadan uzaklaşma, kendi ruh hallerini yansıtmaya çabası içine girmişlerdir. Grubun temsilcilerinden olan Kandinsky Fovizm'in renk anlayışından etkilenmiş ve sert eleştirilere maruz kalmıştır. Grup savaşın başlaması sebebiyle 1914 yılında dağılmıştır (Eroğlu, 2007, s. 367-369).

Her dönemde sanatçılar; duygularını, düşüncelerini, içinde buldukları trajedik durumları düş gücü ve imgelem yoluyla eserlerine yansıtmışlardır. Ekspresyonizm akımının önemli temsilcilerinden olan Edvard Munch, iç dünyasına yönelip abartılı renkler ve şekillerle ölüm, korku, acı, karamsarlık gibi konuları işlemiştir. Ruh halini yansıtan resimler yapmaya karar vererek günlüğüne şunları yazmıştır: "Okuyan erkeklerle yün ören kadınların bulunduğu iç mekânlar yapmaktan vazgeçmeliyiz. Biz, yaşayan insanların, soluk alan insanların, soluk alan, hisseden, acı çeken ve seven insanların resmini yapmalıyız" (İnankur, 2008, s. 1108).

Görsel 3. Edvard Munch, "Kaygı", 1894, Tuval Üzerine Yağlıboya, 94x74 cm, Munch Müzesi, Oslo, Norveç.

Munch, “Doğanın haykırışını duyuyorum demiştir” (Kınay, 1993, s. 275). Sanatçı duygularındaki hüznü ve acıyı eserlerine yansıtmayı başarmıştır. Sanatçının yapmış olduğu eserler içsel duygularıyla algıladığı varlıkların dışavurumudur. Görmüş oldukları her şeyi duygu süzgeçlerinden geçirerek sunmaktadırlar.

Görsel 4. Edvard Munch, “Çığlık”, 1893, 91x73,5 cm., Karton Üzerine Yağlıboya, Tempere, Pastel ve Mum Boya, National Galeri, Oslo, Norveç.

Edward Munch’ın “Çığlık” isimli çalışması Ekspresyonizm akımının simgesi haline gelmiştir. Sanatçı kullanılan renkler ve biçimlerle ruhsal çalkantısını resimlerine yansıtmıştır. “Munch’ un sanatının hem durgunluk, hem de açıklıkla yoğrulmuş olan, bu içten gelen çığlığı, kendini açığa vurması, sinirliliği ve baskı altında tutulan ruhu, yüzyılın başında bir yol göstericiydi” (Richard, 1999, s. 29).

3.3. Sürrealizm

Sürrealizm akımı, 20. yy’ın başında kendini göstermeye başlamıştır. Akıma mensup sanatçılar, Freud’un psikanaliz kuramından etkilenmiş ve bilinçaltının düşsel dünyasına yönelmişlerdir. Sanat; devrimler, teknoloji ve yaşanan acılarla insan bilincinin yansması olarak ifade edilmiştir. Bunlarda savaşın geride bıraktığı acılara, umutsuzluklara ve düş kırıklıklarına rastlamak mümkündür. Büyük yankı uyandıran akımın öncülerinden olan Andre Breton, 1924 yılında Freud’un etkisiyle yayınlamış olduğu manifestoyla akımı duyurmuş oldu. Otomatizm yöntemi yayınlamış olduğu manifesto, bir dergi aracılığıyla yayınlanmış oldu. Aslında ilk olarak edebiyat alanında etkili olan Sürrealizm, daha sonraları resimde kendini göstermiştir.

Sigmund Freud’un psikanaliz kuramı Sürrealistlerde de merak uyandırmış, bu kurama sanat alanında da yer verilerek farklı bir boyut kazandırılması başarmıştır. “Breton, Sigmund Freud’un özellikle düşler ve bilinçaltı kuramlarıyla yakından ilgiliydi. Bundan dolayıdır ki Sürrealizm akımına bu kuramların etkisi büyük olmuştur” (Rona, 2008, s. 589). Freud, dünyadan alınan verileri bilinçaltında toplayarak, rüyalarda ve hayallerde açığa çıkacağını belirterek Sürrealist sanatçılar üstünde büyük etki yaratmıştır. Freud’un ilkeleri, sanatçıların eserlerinde kendini göstermeye başlamıştır. Sürrealizm aslında, savaşı yol açtığı olumsuzlukları ve bu olumsuzlukların getirmiş olduğu sıkıntıları ortaya çıkarmıştır. Akımın esin kaynağı bunalım ve rüyadır. Psikanaliz kuramının ortaya koyduğu araştırmalar Sürrealizm’i büyük ölçüde etkilemiştir. Bu kuram, bireyde zihin ile bilinçdışı unsurlarının arasındaki ilişkiyi ortadan kaldırmaya çalışmış, sanatçılar bilinçaltında var olanları özgün bir şekilde dışa vurmuşlardır.

Sürrealistler mantığı hiçe sayıp bilinçdışının yardımıyla hakikate ulaşmayı hedeflemişlerdir. Güzel duygulardan ve ahlaktan uzak olarak mantık ile uygulanan her şeyi reddetmişlerdir. Gerçeği yansıttıklarını savunarak bilinçaltının

derinliklerine hapsolan gerçekleri gün yüzüne çıkarmışlardır. Onlar, için bilinçdışına çıkma isteklerinin ve yaşanan tasaların kaynağına inebilme yolunu sanatla bulmuşlardır. Plastik sanatlar dışında diğer tüm sanat dallarını da etkilemeyi başarmışlar, düşlere ve resme oldukça önem vermişlerdir. 1925 yılında etkisini yitirmeye başlayan akımın sanatçıları kendi anlatımlarına duygularını katarak her şeyi kendi fikirleriyle yansıtmışlardır. Akım, kendinden sonra gelecek olan akımlara yarar sağlamış ve etkilemiştir.

Surrealizm en önemli sanatçılarından olan Salvador Dali, bu akımla ilk kez Paris'te tanışmış ve Freud'un Psikanaliz Kuramının izinden gitmeye çalışmıştır. Kısa bir zaman sonra gerçeküstücü resimleriyle grubun içinde yer almıştır (Turani, 2012, s. 622). Konularında sınır tanımayan Salvador Dali, bilinçaltını direk yansıtan sanatçılardandır. Amacı düzensizliğe bir düzen verip, var olan dünyanın itibarını ortadan kaldırmaktır.

Görsel 5. Salvador Dali, “Belleğin Azmi”, 1931, 24x33 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, Modern Sanatlar Müzesi, New York.

Dali'nin en ünlü eseri olarak bilinen “Belleğin Azmi” kesin ve değişmez olan zaman kavramına bir başkaldırı olarak değerlendirilmiştir. Resimlerinde kesin bir bilgiye sahip olunmamasıyla birlikte, eriyen saatler ve orta kısımda belirli bir şekle sahip olmayan insan yüzü farklı bir evrenin çağrışımını yapmaktadır. Arka planda bulunan manzara ise gerçeğe ait durmaktadır.

Görsel 6. Salvador Dali, “Giyom Tell Muamması”, 1933, 346x202 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, Modern Sanatlar Müzesi, İsveç.

4. Sonuç

Yapılan araştırmalar sonucunda, Psikoloji ve Resim Sanatı arasında bağlantı kurulmuştur. Sembolizm, Ekspresyonizm ve Sürrealizm sanatçılarının Bilinçaltında yola çıkarak, Doğada var olan soyut-somut varlıklara ve gerçekliklere yeni anlamlar yüklemişlerdir. Böylelikle bilinçaltı aracılığıyla yeniden yaratma çabasına girmişlerdir. Dış gerçeklikleri zihinlerinin süzgecinden geçirerek, içsel gerçekliklerini çalışmalarına yansıtımlarıdır. Sanatçıların eserlerinin, içsel yansıması olduğu ve ruhsal çözümlenmeye yardımcı olacağı bulgusuna ulaşılmıştır. Çağdaş sanatla birlikte, bilinçaltında var olanlar resme yansıtılmış ve bu bağlamda Resim Sanatı ile psikoloji arasındaki bağlantının ayrıntılı bir şekilde ilişkilendirilmesi kanısına varılmıştır. Sanatçıların eserlerini ortaya koyarken nasıl bir ruh haline sahip oldukları ve bilinçaltının eserlerine yansımasının hangi boyutlarda olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Özellikle düşsellik bağlamında sanatçıları güdüleyen ve etkileyen hususlar da ayrı olarak ele alınmış,

Kaynakça

- Acar, B. (2007) “Dışavurumculuk ile Dışavurumun Ayrımılaştırılması”, *Artist Modern Dergisi*, (10/83), ss. 49-51.
- Antmen, A., (2008), *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*, (1.Baskı), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Arkonaç, S.A., (2003), *Psikoloji-Zihin Süreçleri Bilimi*, (1.Baskı), İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Aydınlı, S., (1992), *Mimarlıkta Görsel Analiz*,(1. Baskı), İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Bachelard, G., (1996), *Mekanın Poetikası*, çev. Aykut Derman, (1.Basım), İstanbul: Kesit Yayınları.
- Beyoğlu, A., “Sanat Eğitiminde Algı, Görsel Algı ve Yanılsama: Victor Vasarely’nin Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17/2015, (1), ss. 333-340).
- Cassou, J., (1999), *Sembolizm Sanat Ansiklopedisi*, çev. Özdemir İnce, İlhan Usmanbaş, (3. Baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Cevizci, A., (2000), *Felsefe Sözlüğü*, (3. Baskı), İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cüceloğlu, D., (2016), *İnsan ve Davranışı*, (33. Baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çağlayan, S., M. Korkmaz, vd..., “Sanatta Görsel Algıyı Literatür Açıdan Değerlendirilmesi”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2014/3 (1), ss. 168-169.
- Daş, C., (2018), *Gestalt Terapi Bütünleşmek ve Büyüme*, (6. Baskı), Ankara: Altınordu Yayınları.
- Eroğlu, Ö., (2007), *Sanatın Tarihi*, (1. Baskı), İstanbul: Mart Matbaacılık Sanatları.
- Farthing, S., (2012), *Sanatın Tüm Öyküsü*, çev. Gizem Aldoğan, Firdevs Candil Çulcu, (1. Baskı), Çin: Hayalprest Yayınevi.
- Freud, S., (2014), *Psikanalize Giriş- Rüya*, çev. A. Can İdemen, (2. Baskı), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Freud, S., (1999), *Yaratıcı Yazarlar ve Gündüz Düşleri*, çev. Dr. Emre Kapkın, Ayşen Tekşen Kapkın, İstanbul: Payel Yayınevi.
- Güney, M., (2011), *Sanat ve Psikiyatri*, (2. Baskı), Ankara: Grafik Çalışma Yayınevi.
- Hançerlioğlu, O., (2016), *Felsefe Sözlüğü*, (18. Baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Hodge, S., (2021), *Modern Sanatın Kısa Öyküsü*, çev. Deniz Öztok, (1. Basım), İstanbul: Hep Kitap.
- Kınay, C., (1993), *Sanat Tarihi*, (1. Baskı), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Krausse, A.C., (2005), *Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü*, çev. Dilek Zaptçioğlu, (1. Basım), Almanya: Literatür Yayıncılık.

Özgül, H., (1994), *Psikolojinin Üç Büyüklüğü-Freud, Adler, Jung*, (1. Baskı), İstanbul: Mart Yayıncılık.

Parman, T., (2007), *Freud ve Çağdaş Sanat*, (1. Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Passeron, R., (1982), *Sürrealizm Sanat Ansiklopedisi*, çev. Sezer Tansuğ, (1. Baskı), İstanbul: Remzi Kitapev.

Richard, L., (1999), *Ekspresyonizm Sanat Ansiklopedisi*, çev. Beral Madra, Sinem Gürsoy, İlhan Usambaş, (3. Baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi.

Rona, Z., (2008), *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 2*, (2. Baskı), İstanbul: Yem Yayın.

Senemoğlu, N., (1997), *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*, (1. Baskı), Ankara: Ertem Matbaacılık.

Schultz, S.E., vd., (2002), *Modern Psikoloji Tarihi*, çev. Yasemin Aslay, (2. Basım), İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.

Turani, A., (2012), *Dünya Sanat Tarihi*, (16. Baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi.

Ulusoy, A., vd., (2015), *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, (8. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.

İnankur, Z., (2008), *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 2*, (2. Baskı), İstanbul: Yem Yayın.

İnternet

(<https://sozluk.gov.tr/>)

Görsel Kaynakçası

Görsel 1: <https://eclecticlight.co/2016/11/29/into-the-light-odilon-redons-unique-eye-1-to-1894/>

Görsel 2: <https://www.sanatabasla.com/2021/07/tepegoz-cyclops-redon/>

Görsel 3: [https://stringfixer.com/tr/Anxiety_\(painting\)](https://stringfixer.com/tr/Anxiety_(painting))

Görsel 4: [https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87%C4%B1%C4%9F%C4%B1k_\(tablo\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87%C4%B1%C4%9F%C4%B1k_(tablo))

Görsel 5: <https://www.kreatifbiri.com/bellegin-azmi-the-persistence-of-memory/>

Görsel 6: <https://tr.pinterest.com/stephfayard39/art-famous-works/>